T085 TKL 3 (43) Luận Đại Trí Độ-Phẩm 69-Đại Phương Tiện

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82

LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ
QUYEÅN 82

GIAÛI THÍCH PHAÅM SAÙU MÖÔI CHÍN: ÑAÏI PHÖÔNG TIEÄN

KINH: Baáy giôø Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà- taùt aáy töø khi phaùt taâm trôû laïi ñaây thôøi gian bao laâu maø thaønh töïu löïc phöông tieän nhö vaäy? Phaät daïy: Tu-boà-ñeà! Boà-taùt aáy thaønh töïu löïc phöông tieän, töø khi phaùt taâm trôû laïi ñaây traûi qua voâ löôïng voâ soá kieáp. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt aáy cuùng döôøng bao nhieâu ñöùc Phaät maø thaønh töïu löïc phöông tieän nhö vaäy? Phaät daïy: Boà-taùt aáy thaønh töïu löïc phöông tieän töøng cuùng döôøng haèng haø sa soá Phaät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt ñöôïc löïc phöông tieän nhö vaäy, troàng nhöõng caên laønh gì? Phaät daïy: Boà-taùt thaønh töïu löïc Phaät nhö vaäy, laø do töø khi phaùt taâm trôû laïi ñaây, ñaày ñuû Thí Ba-la-maät cho ñeán Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt thaønh töïu löïc phöông tieän nhö vaäy raát nhieàu. Phaät daïy: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy! Boà-taùt thaønh töïu löïc phöông tieän nhö vaäy raát nhieàu. Thí nhö maët trôøi maët traêng chieáu khaép boán chaâu thieân haï, laøm lôïi ích raát nhieàu, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, chieáu naêm Ba-la-maät, laøm lôïi ích raát nhieàu. Tu-boà-ñeà! Thí nhö Chuyeån luaân Thaùnh vöông, neáu khoâng coù xe baùu thì khoâng ñöôïc goïi laø Chuyeån luaân Thaùnh vöông; naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, neáu lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì khoâng ñöôïc goïi danh töø Ba-la-maät, khoâng lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân ñöôïc goïi danh töø Ba-la-maät. Thí duï nhö ngöôøi phuï nöõ khoâng choàng, deã bò xaâm laêng; naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, xa lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät deã

bò ma hoaëc ma trôøi phaù hoaïi. Thí nhö ngöôøi phuï nöõ coù choàng khoù coù theå xaâm laêng; naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, coù ñöôïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät, ma

hoaëc ma trôøi khoâng theå phaù hoaïi. Thí nhö töôùng quaân ñaày ñuû aùo giaùp, binh tröôïng, caùc nöôùc laân caän, cöôøng ñòch khoâng theå phaù hoaïi; naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, khoâng xa lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân ma hoaëc ma trôøi, hoaëc ngöôøi taêng thöôïng maïn, cho ñeán Boà-taùt Chieân-ñaø-la khoâng theå phaù hoaïi. Thí nhö vua nöôùc nhoû theo thôøi trieàu coáng Chuyeån luaân Thaùnh vöông; naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, thuaän theo Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Thí nhö traêm soâng muoân doøng ñeàu chaûy vaøo soâng Haèng roài vaøo bieån caû; naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, ñöôïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät thuû hoä neân tuøy thuaän ñeán Nhaát thieát trí. Thí nhö caùnh tay phaûi cuûa ngöôøi, laøm vieäc tieän lôïi, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng nhö vaäy; caùnh tay traùi cuûa ngöôøi, laøm vieäc khoâng tieän, naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy. Thí nhö muoân doøng soâng hoaëc lôùn hoaëc nhoû ñeàu vaøo bieån caû hôïp laøm moät vò, naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, ñöôïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät thuû hoä, theo Baùt-nhaõ Ba-la-maät vaøo Nhaát thieát trí, ñöôïc goïi laø Ba-la-maät. Thí nhö boán binh chuûng cuûa Chuyeån luaân Thaùnh vöông, xe baùu daãn ñöôøng, yù vua muoán ngöøng thì xe ngöøng ngay, laøm cho boán binh chuûng ñöôïc maõn nguyeän, xe baùu cuõng khoâng rôøi choã cuõ; Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, daãn ñöôøng naêm Ba-la-maät ñeán Nhaát thieát trí thöôøng ôû trong ñoù, khoâng vöôït quaù choã cuõ. Thí nhö boán binh chuûng cuûa Chuyeån luaân Thaùnh Vöông, xe baùu daãn ñöôøng, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cung nhö vaäy, daãn ñöôøng naêm Ba-la-maät ñeán an truù Nhaát thieát trí. Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng khoâng phaân bieät: Thí Ba-la-maät tuyø theo ta, Giôùi Ba-la-maät cho ñeân Thieàn Ba-la-maät khoâng tuøy theo ta. Thí Ba-la-maät cuõng khoâng phaân bieät: Ta tuøy theo Baùt-nhaõ Ba-la-maät, coøn Giôùi Ba-la-maät cho ñeán Thieàn Ba-la-maät ta khoâng tuøy theo. Giôùi Ba- la-maät cho ñeán Thieàn Ba-la-maät cuõng nhö vaäy. Vì sao? Vì tính cuûa caùc Ba-la-maät khoâng coù naêng taùc, töi tính Khoâng, hö doái, nhö soùng naéng. Baáy giôø, Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu heát thaûy phaùp töi tính Khoâng, laøm sao Boà-taùt tu saùu Ba-la-maät seõ ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc? Phaät daïy: Naøy Tu-boà-ñeà! Boà-taùt khi tu saùu Ba-la-maät nghó raèng, taâm theá gian ñeàu ñieân ñaûo, ta neáu khoâng taäp söùc phöông tieän thì khoâng theå ñoä thoaùt chuùng sinh khoûi voøng sinh töû; ta seõ vì chuùng sinh neân thöïc haønh Thí Ba-la-maät cho ñeán Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Boà-taùt aáy vì chuùng sinh neân xaû boû taøi vaät trong ngoaøi, khi xaû boû nghó raèng, ta khoâng xaû boû gì. Vì sao? Vì taøi vaät aáy chaéc chaén seõ hö hoaïi. Boà-taùt suy nghó nhö vaäy neân coù theå ñaày ñuû Thí Ba-la-maät. Vì chuùng sinh neân troïn khoâng phaù giôùi. Vì sao? Vì

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82 432

Boà-taùt nghó raèng, ta vì chuùng sinh maø phaùt taâm Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, neáu saùt sinh laø ñieàu khoâng neân, cho ñeán ta vì chuùng sinh maø phaùt taâm Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, neáu sinh taø kieán thì hoaëc tham tröôùc Thanh-vaên, Bích-chi Phaät ñòa laø ñieàu khoâng neân. Boà-taùt suy nghó nhö vaäy laø coù theå ñaày ñuû Giôùi Ba-la-maät. Boà-taùt vì chuùng sinh neân khoâng saân giaän, cho ñeán giaän trong giaây laùt. Boà-taùt suy nghó nhö vaày: Ta

neân laøm lôïi ích chuùng sinh, côù sao khôûi taâm saân giaän? Nhö vaäy, coù theå ñaày ñuû Nhaãn Ba-la-maät. Boà-taùt vì chuùng sinh neân cho ñeán khi ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc thöôøng khoâng sinh taâm giaûi ñaõi; tu nhö vaäy coù theå ñaày ñuû Tinh taán Ba-la-maät. Boà-taùt vì chuùng sinh neân cho ñeán khi ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc khoâng sinh taâm taùn loaïn; tu nhö vaäy coù theå ñaày ñuû Thieàn Ba-la-maät. Boà-taùt vì chuùng sinh neân cho ñeán khi ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc troïn khoâng lìa trí tueä. Vì sao? Vì tröø trí tueä ra khoâng theå coù phaùp gì ñoä thoaùt chuùng sinh ñöôïc. Tu nhö vaäy coù theå ñaày ñuû Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu caùc Ba-la-maät khoâng sai bieät nhau thì laøm sao Baùt-nhaõ Ba-la-maät laø ñeä nhaát, toái thöôïng, vi dieäu ñoái vôùi naêm Ba-la-maät? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy! caùc Ba-la-maät tuy khoâng coù sai khaùc, neáu khoâng coù Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì naêm Ba-la-maät khoâng ñöôïc goïi laø Ba-la-maät, nhaân nôi Baùt-nhaõ Ba-la-maät maø naêm Ba-la-maät kia ñöôïc goïi laø Ba-la-maät. Thí nhö caùc loaøi chim ñuû maøu saéc ñeán ôû beân nuùi Tu-di ñeàu ñoàng thaønh moät saéc; naêm Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, nhaân nôi Baùt-nhaõ Ba-la-maät ñaït ñeán trong Nhaát thieát trí thaønh moät loaïi khoâng khaùc, khoâng phaân bieät ñaây laø Thí Ba-la-maät, ñaây laø Giôùi Ba-la-maät cho ñeán ñaây laø Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Vì sao? Vì caùc Ba-la-maät khoâng coù töï tính, vì do nhaân duyeân neân caùc Ba-la-maät khoâng coù sai khaùc. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu theo thaät nghóa khoâng coù phaân bieät, laøm sao Baùt-nhaõ Ba-la-maät laïi laø toái thöôïng vi dieäu ñoái vôùi naêm Ba-la-maät? Phaät daïy: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy! Tu-boà-ñeà! Tuy theo thaät nghóa khoâng coù phaân bieät, chæ theo phaùp theá tuïc neân noùi Thí Ba-la-maät, Giôùi Ba-la-maät, cho ñeán Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Vì muoán ñoä chuùng sinh khoûi voøng sinh töû, maø chuùng sinh aáy thaät chaúng sinh chaúng töû, chaúng khôûi chaúng thoaùi lui. Naøy Tu-boà-ñeà! Vì chuùng sinh khoâng coù gì cuûa chính noù, vaäy neân bieát heát thaûy phaùp khoâng coù gì cuûa chính noù. Do nhaân duyeân aáy neân Baùt-nhaõ Ba-la-maät toái thöôïng, toái dieäu ñoái vôùi naêm Ba-la-maät. Thí nhö trong chuùng ngöôøi nöõ cuûa coõi Dieâm-phuø-ñeà, ngoïc nöõ baùu laø ñeä nhaát,

toái thöôïng, toái dieäu; Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng vaäy, laø ñeä nhaát, toái thöôïng, toái dieäu ñoái vôùi naêm Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Vì yù gì maø Phaät noùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät laø toái thöôïng, toái dieäu? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Vì Baùt-nhaõ Ba-la-maät ñöa heát thaûy thieän phaùp ñeán trong Nhaát thieát trí, truù choã khoâng truù. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Baùt-nhaõ Ba-la-maät coù thaät phaùp khaû thuû khaû xaû chaêng? Phaät daïy: Khoâng. Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng coù thaät phaùp khaû thuû, khaû xaû. Vì sao? Vì heát thaûy phaùp khoâng thuû khoâng xaû. Baïch ñöùc Theá Toân! Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng thuû, khoâng xaû phaùp gì? Phaät daïy: Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng thuû, khoâng xaû saéc; khoâng thuû, khoâng xaû thoï, töôûng, haønh, thöùc cho ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao

khoâng thuû saéc cho ñeán khoâng thuû Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc? Phaät daïy: Neáu Boà-taùt khoâng nghó ñeán saéc cho ñeán khoâng nghó ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc thì aáy goïi laø khoâng thuû saéc cho ñeán khoâng thuû Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu khoâng nghó ñeán saéc cho ñeán khoâng nghó ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc thì laøm sao ñöôïc taêng ích thieän caên? Thieän caên khoâng taêng ích thì laøm sao ñaày ñuû caùc Ba- la-maät? Neáu khoâng ñaày ñuû caùc Ba-la-maät thì laøm sao ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Neáu Boà-taùt khoâng nghó ñeán saéc cho ñeán khoâng nghó ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc thì khi aáy thieän caên ñöôïc taêng ích; thieän caên taêng ích neân ñaày ñuû caùc Ba-la-maät; caùc Ba-la-maät ñaày ñuû neân ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Vì sao? Vì khi khoâng nghó ñeán saéc cho ñeán khoâng nghó ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, lieàn ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Baïch ñöùc Theá Toân! Vì nhaân duyeân gì neân trong khi khoâng nghó ñeán saéc cho ñeán khoâng nghó ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc lieàn ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc? Phaät daïy: Vì nghó ñeán thì ñaém tröôùc coõi Duïc, coõi Saéc, coõi Voâ saéc; khoâng nghó ñeán thì khoâng ñaém tröôùc. Nhö vaäy, Tu-boà-ñeà! Boà-taùt tu Baùt- nhaõ Ba-la-maät khoâng neân ñaém tröôùc gì. Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät nhö vaäy neân truù

vaøo choã naøo? Phaät daïy: Boà-taùt tu nhö vaäy khoâng truù nôi saéc cho ñeán khoâng truù nôi trí Nhaát thieát chuûng. Baïch ñöùc Theá Toân! Vì nhaân duyeân gì neân khoâng truù nôi saéc cho ñeán khoâng truù nôi trí Nhaát thieát chuûng? Phaät daïy: Khoâng chaáp tröôùc neân khoâng truù. Vì sao? Vì Boà-taùt aáy khoâng thaáy coù phaùp coù theå chaáp tröôùc, coù theå truù. Nhö vaäy, Tu-boà-ñeà! Boà-taùt do khoâng tröôùc, khoâng truù phaùp tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Naøy Tu-boà-ñeà! Neáu Boà-taùt nghó raèng, neáu haønh ñöôïc nhö vaäy, tu ñöôïc nhö vaäy laø tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. “Ta nay haønh Baùt-nhaõ Ba-la- maät, tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät”, neáu chaáp thuû töôùng nhö vaäy thì xa lìa Baùt- nhaõ Ba-la-maät; neáu xa lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì xa lìa Thí Ba-la-maät cho ñeán xa lìa trí Nhaát thieát chuûng. Vì sao? Vì Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng coù choã truù tröôùc, cuõng khoâng coù ngöôøi truù tröôùc, vì töï tính Khoâng. Boà- taùt neáu coøn chaáp thuû töôùng thì thoaùi thaát ñoái vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät; neáu thoaùi thaát Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì thoaùi thaát Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, khoâng ñöôïc Phaät thoï kyù. Boà-taùt laïi nghó raèng: Truù nôi Baùt- nhaõ Ba-la-maät coù theå phaùt sinh Thí Ba-la-maät cho ñeán taâm ñaïi bi. Neáu nghó nhö vaäy thì maát Baùt-nhaõ Ba-la-maät, maát Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì khoâng theåâ phaùt sinh Thí Ba-la-maät cho ñeán taâm ñaïi bi. Boà-taùt neáu laïi nghó raèng: “Chö Phaät bieát caùc phaùp khoâng coù töôùng laõnh thoï neân ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc” maø dieãn thuyeát, khai thò, daïy baûo nhö vaäy thì maát Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Vì sao? Vì chö Phaät ñoái vôùi caùc phaùp khoâng coù sôû tri, khoâng coù sôû ñaéc, cuõng khoâng coù phaùp

khaû thuyeát, huoáng gì seõ coù sôû ñaéc! Khoâng coù leõ ñoù. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät laøm sao khoâng coù loãi laàm aáy? Phaät daïy: Neáu Boà-taùt tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät nghó raèng: caùc phaùp khoâng coù gì cuûa chính noù, khoâng theå chaáp thuû thì khoâng coù sôû ñaéc. Neáu laøm ñöôïc nhö vaäy laø tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Neáu Boà-taùt ñaém tröôùc nôi phaùp khoâng coù gì cuûa chính noù thì xa lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Vì sao? Vì trong Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng coù phaùp chaáp tröôùc. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Baùt-nhaõ Ba-la-maät xa lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät ö? Thí Ba-la-maät xa lìa Thí Ba-la-maät ö? Cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng xa lìa trí Nhaát thieát chuûng ö? Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu Baùt-nhaõ Ba-la-maät xa lìa Baùt-nhaõ Ba-la-maät cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng xa lìa trí Nhaát thieát chuûng thì laøm sao Boà-taùt ñöôïc Baùt-nhaõ Ba-la- maät, cho ñeán ñöôïc trí Nhaát thieát chuûng?

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82 435

Phaät daïy: Boà-taùt khi tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng sinh yù nghó: Saéc laø saéc, saéc gì, cho ñeán khoâng sinh yù nghó trí Nhaát thieát chuûng laø trí Nhaát thieát chuûng, trí Nhaát thieát chuûng cuûa ai. Nhö vaäy Boà-taùt coù theå phaùt sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät cho ñeán phaùt sinh trí Nhaát thieát chuûng. Laïi nöõa, Tu-boà-ñeà! Boà-taùt khi tu Baùt-nhaõ, khoâng quaùn saéc hoaëc thöôøng hoaëc voâ thöôøng, hoaëc khoå hoaëc vui, hoaëc ngaõ hoaëc phi ngaõ, hoaëc khoâng hoaëc chaúng khoâng, hoaëc lìa hoaëc chaúng lìa. Vì sao? Vì töï tính Khoâng theå sinh töï tính, cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng cuõng nhö vaäy. Neáu Boà-taùt tu Baùt-nhaõ quaùn saéc nhö vaäy, cho ñeán quaùn trí Nhaát thieát chuûng nhö vaäy thì coù theå phaùt sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng. Thí nhö Chuyeån luaân Thaùnh vöông ñi ñeán ñaâu ñeàu coù boán binh chuûng ñi theo, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, ñi ñeán ñaâu ñeàu coù naêm Ba-la-maät ñi theo ñeán truù trong Nhaát thieát trí. Thí nhö kheùo ñieàu khieån xe boán ngöïa khoâng ñi sai ñöôøng, thì tuøy yù ñi ñeán; Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, ñieàu khieån naêm Ba-la-maät khoâng sai chaùnh ñaïo, seõ ñi ñeán trí Nhaát thieát chuûng. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Theá naøo laø Boà-taùt ñaïo? Theá naøo laø phi ñaïo? Phaät daïy: Thanh vaên ñaïo chaúng phaûi Boà-taùt ñaïo; Bích-chi Phaät ñaïo chaúng phaûi Boà-taùt ñaïo; trí Nhaát thieát chuûng ñaïo laø Boà-taùt ñaïo, aáy goïi laø Boà-taùt ñaïo vaø phi ñaïo. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuûa caùc Boà- taùt vì ñaïi söï neân sinh khôûi, nghóa laø khai thò: aáy laø ñaïo, aáy laø phi ñaïo. Phaät daïy: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy! Baùt-nhaõ Ba-la-maät vì ñaïi söï neân sinh khôûi, nghóa laø khai thò: aáy laø ñaïo, aáy laø phi ñaïo. Baùt-nhaõ Ba-la- maät aáy vì ñoä voâ löôïng chuùng sinh neân sinh khôûi; vì lôïi ích voâ soá chuùng sinh neân sinh khôûi. Baùt-nhaõ Ba-la-maät tuy laøm vieäc lôïi ích cuõng khoâng laõnh thoï saéc; khoâng laõnh thoï thoï, töôûng, haønh thöùc; khoâng laõnh thoï ñòa vò Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Naøy Tu-boà-ñeà! Baùt-nhaõ Ba-la-maät laø daãn ñöôøng cuûa caùc Boà-taùt, khai thò Voâ thöôïng chaùnh ñaúng Chaùnh Giaùc khieán xa lìa ñòa vò Thanh vaên, Bích-chi Phaät maø an truù Nhaát thieát trí.

Baùt-nhaõ Ba-la-maät laø caùc phaùp thöôøng truù, khoâng sinh khoâng dieät. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch Theá Toân! Neáu Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng sinh khoâng dieät, laøm sao Boà-taùt khi tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân boá thí; laøm sao neân trì giôùi, laøm sao neân tu nhaãn nhuïc; laøm sao neân tinh taán; laøm sao neân nhaäp thieàn ñònh; laøm sao neân tu trí tueä? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt nhôù nghó ñeán Nhaát thieát trí neân tu boá thí; nhôù nghó ñeán Nhaát thieát trí neân tu trì giôùi, nhaãn nhuïc, tinh taán thieàn dính,

trí tueä. Ñem coâng ñöùc aáy chia seõ cho chuùng sinh cuøng hoài höôùng ñeán Voâ thöôïng chaùnh ñaúng chaùnh giaùc. Neáu hoài höôùng nhö vaäy thì ñaày ñuû saùu Ba-la-maät vaø taâm töø bi. Neáu Boà-taùt khoâng xa lìa saùu Ba-la-maät thì khoâng xa lìa Nhaát thieát trí. Vì theá neân Boà-taùt muoán ñöôïc Voâ thöôïng chaùnh ñaúng chaùnh giaùc haõy neân hoïc, neân tu saùu Ba-la-maät. Boà-taùt tu saùu Ba-la-maät ñaày ñuû heát thaûy thieän caên seõ ñöôïc Voâ thöôïng chaùnh ñaúng chaùnh giaùc. Vì theá neân Boà-taùt neân taäp haønh saùu Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao Boà-taùt neân taäp haønh saùu Ba-la-maät? Phaät daïy: Chö Boà-taùt quaùn nhö vaày: Saéc khoâng hôïp khoâng taùn, thoï, töôûng, haønh, thöùc khoâng hôïp khoâng taùn, cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng khoâng hôïp khoâng taùn; aáy goïi laø Boà-taùt taäp haønh saùu Ba-la-maät. Laïi nöõa, Tu-boà-ñeà! Boà-taùt neân nghó raèng: Ta seõ khoâng truù trong saéc, khoâng truù trong thoï, töôûng, haønh, thöùc, cho ñeán khoâng truù trong trí Nhaát thieát chuûng, nhö vaäy neân taäp haønh saùu Ba-la-maät. Vì sao? Vì saéc aáy khoâng ehoã truù, cho ñeán Nhaát thieát trí khoâng choã truù. Nhö vaäy, Boà-taùt do phaùp voâ truù maø taäp haønh saùu Ba-la-maät seõ ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Thí nhö ngöôøi muoán aên quaû Yeâm-la hoaëc quaû Ba-la- na-baø, thì neân gieo gioáng noù theo thôøi, töôùi taåm, giöõ gìn, daàn daàn sinh tröôûng hôïp vôùi thôøi tieát, lieàn coù quaû ñeå aên. Boà-taùt cuõng nhö vaäy, muoán ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc neân hoïc saùu Ba-la-maät: Duøng boá thí ñeå nhieáp thuû chuùng sinh, duøng trì giôùi, tinh taán, trí tueä, thieàn ñònh nhieáp thuû chuùng sinh, ñoä chuùng sinh thoaùt voøng sinh töû. Tu nhö vaäy seõ ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Theá neân Boà-taùt muoán khoâng theo lôøi ngöôøi khaùc, haõy neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Muoán nghieâm tònh coõi Phaät, thaønh töïu tueä giaùc cho chuùng sinh, muoán ngoài ñaïo traøng, muoán Chuyeån phaùp luaân, haõy neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neân nhö vaäy hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät ö? Phaät daïy: Boà-taùt neân nhö vaäy hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Muoán ñoái vôùi caùc phaùp ñöôïc töï taïi haõy neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Vì sao? Vì hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì ñoái vôùi caùc phaùp ñöôïc töï taïi. Laïi nöõa, Baùt-nhaõ Ba-la-maät raát lôùn ñoái vôùi caùc phaùp; thí nhö bieån caû raát lôùn ñoái vôùi muoân soâng; Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, raát lôùn ñoái vôùi heát thaûy phaùp. Vì theá neân muoán caàu Thanh vaên, Bích-chi Phaät vaø Boà-taùt ñaïo, haõy neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Thí nhö thôï baén cung caàm chieác cung vaø muõi teân nhö yù thì khoâng sôï oaùn ñòch Boà-taùt cuõng nhö vaäy

tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng thì ma hoaëc ma trôøi

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82 437

khoâng theå phaù hoaïi. Vì vaäy neân Boà-taùt muoán ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc haõy neân hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät ñöôïc möôøi phöông chö Phaät hoä nieäm. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao möôøi phöông chö Phaät hoä nieäm Boà-taùt aáy? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt khi tu boá thí, möôøi phöông chö Phaät ñeàu hoä nieäm. Khi tu Giôùi Ba-la-maät cho ñeán Baùt-nhaõ Ba-la-maät, möôøi phöông chö Phaät ñeàu hoä nieäm. Nhaân hoä nieäm theá naøo? Boá thí khoâng theå coù ñöôïc; trì giôùi, nhaãn nhuïc, tinh taán, thieàn ñònh, trí tueä khoâng theå coù ñöôïc, cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng khoâng theå coù ñöôïc. Boà-taùt khoâng coù ñöôïc caùc phaùp nhö vaäy, chö Phaät hoä nieäm Boà-taùt aáy. Laïi nöõa, chö Phaät khoâng vì saéc neân hoä nieäm; khoâng vì thoï, töôûng, haønh, thöùc neân hoä nieäm, cho ñeán khoâng vì trí Nhaát thieát chuûng neân hoä nieäm. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt hoïc raát nhieàu maø thaät khoâng hoïcgì heát. Phaät daïy: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy, Boà-taùt hoïc raát nhieàu maø thaät khoâng hoïc gì heát. Vì sao? Vì caùc phaùp cuûa Boà-taùt hoïc ñeàu khoâng theå coù ñöôïc. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Phaät thuyeát phaùp hoaëc noùi löôïc, hoaëc noùi roäng, ôû trong phaùp aáy caùc Boà-taùt muoán caàu Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc thì ñoái vôùi saùu Ba-la-maät hoaëc löôïc hoaëc roäng, haõy neân thoï trì, thaân caän, ñoïc tuïng; ñoïc tuïng roài suy nghó, quaùn saùt ñuùng, taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh. Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy! Boà-taùt hoaëc löôïc hoaëc roäng hoïc saùu Ba-la-maät, neân bieát töôùng heát thaûy phaùp löôïc, roäng. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao Boà-taùt bieát heát thaûy phaùp töôùng löôïc, roäng? Phaät daïy: Bieát saéc nhö töôùng, bieát thoï, töôûng, haønh, thöùc cho ñeán bieát trí Nhaát thieát chuûng nhö töôùng; bieát ñöôïc heát thaûy phaùp töôùng roäng, löôïc nhö vaäy. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Theá naøo laø saéc nhö töôùng; theá naøo laø thoï, töôûng, haønh, thöùc cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng nhö töôùng? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Saéc voâ sinh voâ dieät, voâ truï dò; aáy goïi laø saéc nhö töôùng; cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng voâ sinh voâ dieät, voâ truï dò; aáy goïi laø trí Nhaát thieát chuûng nhö töôùng. Boà-taùt neân hoïc trong aáy. Laïi nöõa, Boà-taùt khi bieát caùc phaùp thaät teá laø bieát töôùng löôïc, töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp. Baïch ñöùc Theá Toân! Theá naøo laø caùc phaùp thaät teá? Phaät daïy: Khoâng bieân teá, aáy goïi laø thaät teá. Boà-taùt hoïc thaät teá aáy

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82 438

bieát töôùng löôïc, töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp. Neáu Boà-taùt bieát phaùp tính cuûa caùc phaùp laø Boà-taùt coù theå bieát töôùng löôïc, töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp. Baïch ñöùc Theá Toân! Theá naøo laø phaùp taùnh cuûa caùc phaùp? Phaät daïy: Taùnh cuûa saéc goïi laø phaùp tính. Tính aáy khoâng coù phaân, khoâng coù chaúng phaân. Boà-taùt bieát phaùp tính neân bieát töôùng löôïc, töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm

sao neân bieát töôùng löôïc, töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp? Phaät daïy: Neáu Boà-taùt bieát heát thaûy phaùp khoâng hôïp khoâng taùn laø bieát töôùng löôïc, töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Phaùp gì chaúng hôïp chaúng taùn? Phaät daïy: Saéc chaúng hôïp chaúng taùn; thoï, töôûng, haønh, thöùc chaúng hôïp chaúng taùn, cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng chaúng hôïp chaúng taùn; taùnh höõu vi, tính voâ vi chaúng hôïp chaúng taùn. Vì sao? Vì töï tính caùc phaùp khoâng coù, laøm sao coù hôïp coù taùn? Neáu caùc phaùp töï tính Khoâng coù, aáy laø chaúng phaûi phaùp? Chaúng phaûi phaùp thì chaúng hôïp chaúng taùn? Nhö vaäy neân bieát töôùng löôïc töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp. Tu-boà-ñeà thöa Baïch ñöùc Theá Toân! AÁy laø Baùt-nhaõ Ba-la-maät toùm thaâu cuûa Boà-taùt. Trong Baùt-nhaõ Ba-la-maät löôïc nhieáp aáy, Boà-taùt môùi phaùt taâm caàn neân hoïc, cho ñeán Boà-taùt ôû thaäp ñòa cuõng neân hoïc. Boà-taùt hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät toùm thaâu aáy thì bieát töôùng löôïc töôùng roäng cuûa heát thaûy phaùp. LUAÄN: Tu-boà-ñeà nghe noùi töôùng lôïi caên cuûa Boà-taùt, nghóa laø töø moät Ba-la-maät coù theå phaùt sinh naêm Ba-la-maät. Tu moät Ba-la-maät töùc coù theå ñuû naêm Ba-la-maät, nhö phaåm treân noùi, thaáy vieäc aáy hieám coù neân naïn hoûi Phaät: Boà-taùt aáy töø khi phaùt taâm trôû laïi ñaây traûi qua bao nhieâu thôøi gian coù theå ñöôïc phöông tieän nhö vaäy? Phaät ñaùp: Boà-taùt aáy töø khi phaùt taâm trôû laïi ñaây, tröø vò ñaïi Boà-taùt, ñoái vôùi caùc chuùng sinh khaùc phaûi traûi qua voâ löôïng voâ soá kieáp. Hoaëc coù Boà-taùt töø khi phaùt taâm trôû laïi ñaây traûi qua voâ löôïng voâ soá kieáp, vì coù toäi lôùn che taâm neân khoâng thaáy Phaät, khoâng thaân caän cuùng döôøng. Theá neân hoûi: Boà-taùt aáy cuùng döôøng bao nhieâu ñöùc Phaät? Phaät ñaùp Boà-taùt aáy ñaõ cuùng döôøng haèng haø sa soá Phaät. ÔÛ treân noùi voâ löôïng voâ soá, nôi ñaây noùi haèng haø sa soá, coù nghóa laø soá nhieàu ñoàng nhau. Coù Boà-taùt phaùt taâm ñaõ laâu, tuy duøng nhieàu höông hoa cuùng döôøng Phaät maø chöa theå gieo troàng caên laønh, nghó raèng: Ta chaéc chaén ñöôïc quaû baùo vì coù taâm saâu xa tu saùu Ba-la-maät. Neáu duøng taâm saâu xa tu saùu Ba- la-maät laø coâng ñöùc ñeå ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, neân noùi

laø gieo troàng caên laønh. Theá neân tieáp hoûi caâu thöù ba: Gieo troàng caên laønh theá naøo? Phaät ñaùp: Boà-taùt aáy töø khi môùi phaùt taâm trôû laïi ñaây tu ñuû saùu Ba-la-maät, laøm taát caû phöôùc ñöùc, tu taäp taát caû thieän phaùp. Tu-boà-ñeà nghe xong hoan hyû baïch Phaät raèng: Hy höõu, baïch Theá Toân! Boà-taùt aáy tu ñöôïc phöông tieän nhö vaäy. Ñoù laø chöa döùt caùc phieàn naõo, chöa lìa sinh töû maø coù theå hôn keû ñaõ döùt phieàn naõo, lìa sinh töû. Voâ thæ sinh töû laïi ñaây chöùa nhoùm aùc phaùp, taâm Boà-taùt haäu lai maø coù theå duøng taâm haäu lai khoâng theo vieäc aùc ñaõ chöùa nhoùm tröôùc ñoù, theá laø hy höõu. Heát thaûy chuùng sinh khoâng coù ôn ñoái vôùi Boà-taùt, maø Boà-taùt vaãn thöôøng muoán laøm lôïi ích; chuùng sinh muoán cöôùp maïng Boà-taùt, caét xeû thaân theå, maø Boà-taùt laïi muoán duøng caùi vui ñeä nhaát cuûa Phaät laø tueä maïng ñem cho chuùng sinh. Nhö vaäy thaät laø hy höõu. Phaät höùa khaû lôøi Tu-boà-ñeà, laïi muoán

laøm cho vieäc aáy ñöôïc roõ raøng neân neâu thí duï: Nhö maët trôøi maët traêng chieáu khaép boán chaâu thieân haï; neáu khoâng coù maët trôøi maët traêng thì traêm gioáng luùa, coû thuoác vaø chuùng sinh khoâng nöông ñaâu ñeå sinh tröôûng. Maët traêng laø aâm khí, maët trôøi laø döông khí; hai khí hoøa hôïp neân muoân vaät tröôûng thaønh; theá neân maët trôøi maët traêng ñoái vôùi boán chaâu thieân haï coù lôïi ích lôùn. Boà-taùt cuõng nhö vaäy, ñoái vôùi boán loaøi chuùng sinh, ñem taâm ñaïi bi thöông xoùt, tuøy theo sôû nguyeän cuûa hoï maø tu heát thaûy phaùp laønh; duøng löïc ñaïi trí tueä phaù taâm chaáp tröôùc thieän phaùp cuûa chuùng sinh. Caùc thieän phaùp, saùu Ba-la-maät taêng tröôûng thaønh töïu nhö vaäy, thaúng ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Laïi, chuùng sinh tuy coù maét, neáu khoâng coù maët trôøi maët traêng thì khoâng thaáy gì; cuõng nhö vaäy, chuùng sinh tuy coù lôïi trí, thieän caên theá tuïc, neáu khoâng coù aùnh saùng Baùt-nhaõ Ba-la-maät thì coøn khoâng ñöôïc quaû Nhò thöøa, huoáng gì ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Laïi, Boà-taùt tuy tu naêm Ba-la-maät, neáu khoâng ñöôïc Baùt-nhaõ Ba-la- maät thì khoâng ñöôïc goïi laø Ba-la-maät, vì khoâng phaù ñöôïc taâm chaáp tröôùc. Neáu Boà-taùt coù theå töï ñem thaân maïng mình boá thí, neáu khoâng coù Baùt-nhaõ thì taâm kia deã hoûng; nhö ngöôøi ñaøn baø khoâng choàng thì deã bò xaâm phaïm; neáu coù Baùt-nhaõ thì khoâng theå phaù hoaïi. Boà-taùt tuy tu caùc phaùp saâu xa khaùc nhöng neáu khoâng coù Baùt-nhaõ thì khoâng goïi laø tu Ba-la-maät, chæ goïi laø tu phaùp laønh, vì coù haïn löôïng. Trong kinh ñaây noùi thí duï: Chuyeån luaân Thaùnh vöông tuy coù ngaøn ngöôøi con, coù taùm muoân boán ngaøn tieåu vöông vaø saùu vaät baùu maø khoâng goïi laø Chuyeån luaân Thaùnh vöông, vì khoâng theå bay ñi khaép boán chaâu thieân haï. Neáu vua khieán kim luaân baùu ñi ñeán thì baáy giôø môùi goïi laø Chuyeån luaân Thaùnh vöông. Boà-taùt cuõng nhö vaäy, tuy coù caùc thieän phaùp boá thí vì khoâng coù Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân khoâng goïi laø Boà-taùt, vì ngöôøi tu saùu Ba-la-maät khoâng theå tröø chöôùng ngaïi, haønh Boà-taùt

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82 440

ñaïo. Thí nhö vò töôùng gioûi raønh veà phöông phaùp chieán ñaáu, khí cuï ñaày ñuû thì khoâng sôï oaùn ñòch; vò töôùng gioûi töùc laø Boà-taùt, khí cuï töùc laø Baùt-nhaõ. Taêng thöôïng maïn nghóa laø: Chöa ñöôïc Thaùnh ñaïo, maø yù nghó cho laø ñaõ ñöôïc. Boà-taùt noùi phaùp roát raùo khoâng, maø ngöôøi taêng thöôïng maïn vì taâm baát ñoàng neân phaù hoaïi Boà-taùt; ngoaïi ñaïo, Phaïm-chí vaø caùc ma daân cho ñeán Boà-taùt Chieân-ñaø-la cuõng nhö vaäy. Boà-taùt Chieân-ñaø-la laø: Nhö trong phaåm Ma ñaõ noùi. Nghe ma ñi ñeán xöng taùn danh töï cuûa mình vaø thoï kyù cho, lieàn sinh taâm khinh maïn. Laïi, vì Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân noùi naêm Ba-la-maät. Neáu ngöôøi naøo coù theå ñi thaúng vaøo thaät töôùng caùc phaùp thì khoâng caàn vì hoï noùi boá thí... laø cöûa ban ñaàu vaøo Baùt-nhaõ. Vì ngöôøi ñoän caên toäi naëng neân môùi duøng ñuû nhaân duyeân noùi boá thí phaù xan tham; trì giôùi beû gaõy phieàn naõo; nhaãn nhuïc môû cöûa phöôùc ñöùc, laøm ñöôïc vieäc khoù laøm, tinh taán nhö gioù thoåi löûa chaùy böøng khoâng taét; thieàn ñònh nhieáp taâm ñònh, quaùn thaät töôùng caùc phaùp. Naêm Ba-la-maät aáy ñeàu höôùng ñeán Baùt-nhaõ

Ba-la-maät. Nhö caùc tieåu vöông trieàu coáng Chuyeån quaân Thaùnh vöông, nhö muoân soâng ñeàu ñoå veà bieån caû; caùc thieän phaùp boá thí cuõng nhö vaäy, ñöôïc Baùt-nhaõ Ba-la- maät thuû hoä neân ñöôïc ñeán Nhaát thieát trí. Hoûi: Naêm Ba-la-maät nhö caùc doøng soâng, Baùt-nhaõ Ba-la-maät nhö bieån caû, côù sao nay noùi naêm Ba-la-maät ñöôïc Baùt-nhaõ thuû hoä, ñöôïc vaøo Nhaát thieát trí? Ñaùp: OÂng khoâng nghe ôû ñaây noùi Baùt-nhaõ coù nhieàu teân goïi ö? Nhaát thieát trí töùc laø teân goïi khaùc cuûa Baùt-nhaõ. Phöôùc ñöùc cuûa naêm Ba-la-maät vaøo trong Baùt-nhaõ lieàn ñöôïc thanh tònh Baùt-nhaõ. Baùt-nhaõ thanh tònh neân ñöôïc Phaät ñaïo, baáy giôø ñoåi laïi goïi laø Nhaát thieát trí. Theá neân noùi, vaøo Nhaát thieát trí töùc laø vaøo Baùt-nhaõ. Coù ngöôøi nghi caùc Ba-la-maät ñeàu coù löïc, côù gì chæ noùi coâng duïng cuûa Baùt-nhaõ laø lôùn? Theá neân noùi, thí nhö caùnh tay phaûi cuûa ngöôøi laøm vieäc töï nhieân, thuaän tieän; naêm Ba-la-maät nhö caùnh tay traùi, khoâng coù ñöôïc Baùt-nhaõ thì laøm vieäc khoâng tieän. Laïi nhö ngöôøi môû maét laøm vieäc thì moïi vieäc ñeàu thaønh; nhö ngöôøi daãn döôøng ñi tröôùc, caùc beø baïn theo sau; ñi tôùi, döøng laïi ñeàu theo vò daãn ñöôøng, khoâng ñöôïc töï taïi. Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng nhö vaäy, daãn ñöôøng naêm Ba-la-maät, moïi vieäc tu taäp ñeàu troâng chôø vaøo Baùt-nhaõ. Trong kinh naøy, Phaät töï noùi thí duï: Nhö xa luaân baùu cuûa Chuyeån luaân Thaùnh vöông daãn ñöôøng boán binh chuûng; xe ngöøng thì caùc vaät baùu khaùc ñeàu ngöøng. Luaân baùu laø chæ Baùt- nhaõ Ba-la-maät, thöôøng daãn ñöôøng tröôùc naêm Ba-la-maät, naêm Ba-la-maät ñi theo. Nhö trong phaåm ñaàu cuûa Kinh Baùt-nhaõ noùi: Boà-taùt muoán ñaày ñuû Thí Ba-la-maät thì khoâng thaáy ngöôøi cho, ngöôøi nhaän vaø vaät boá thí.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82 441

Tröôùc tieân truø löôïng, phaân bieät döùt heát thaûy chaáp tröôùc vaäy sau môùi boá thí. Theá laø söï boá thí coù Baùt-nhaõ daãn ñöôøng. Nhö xa luaân baùu haøng phuïc boán chaâu thieân haï xong, thöôøng ôû taïi cung vua, giöõa hö khoâng; thaùnh vöông laø chæ Boà-taùt; xe baùu laø chæ Baùt-nhaõ, phaù caùc ma daân, phieàn naõo xong thì vaøo truù trong cung Nhaát thieát trí. Xe baùu aáy khoâng phaân bieät: Ta thöôøng ôû tröôùc, caùc baùu khaùc ôû sau; khoâng coù taâm thöông gheùt: Choã aáy neân ñeán, choã aáy khoâng neân ñeán. Baùt-nhaõ khoâng coù phaân bieät cuõng nhö vaäy: Thí Ba-la-maät theo ta ñeán, coøn Giôùi Ba-la-maät chôù ñeán. Noùi roäng nhö trong kinh. Trong Kinh naøy, Phaät töï noùi nhaân duyeân: Heát thaûy phaùp tính Khoâng coù naêng taùc, sôû taùc. Tu-boà-ñeà nghe xong baïch Phaät raèng: Neáu heát thaûy phaùp tính Khoâng, khoâng coù gì cuûa chính noù, laøm sao Boà-taùt tu saùu Ba-la-maät coù theå ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc? Phaät ñaùp: Boà-taùt tu Baùt-nhaõ nghó raèng: Caùc phaùp tuy roát raùo khoâng, nhöng vì chuùng sinh ñieân ñaûo ñaém tröôùc saâu xa, khoâng hieåu ñöôïc, neáu Ta khoâng duøng phöông tieän thì khoâng theå ñoä chuùng sinh ñöôïc. Phöông tieän laø thaân kim saéc, Ba möôi hai töôùng, Taùm möôi veû ñeïp tuøy hình, voâ löôïng haøo quang, thaàn thoâng bieán hoùa, coù theå duøng moät ngoùn tay laøm chuyeån ñoäng möôøi phöông ba ngaøn ñaïi thieân quoác ñoä, duøng Phaïm aâm thuyeát phaùp, coù saéc thaân xem khoâng nhaøm chaùn, coù möôøi trí löïc, boán ñieàu khoâng sôï, möôøi

taùm phaùp khoâng chung, giaûi thoaùt voâ ngaïi, trí Nhaát thieát chuûng, ñaïi töø ñaïi bi... Ñaày ñuû voâ löôïng Phaät phaùp nhö vaäy, vaäy sau coù theå giaùo hoùa chuùng sinh, chuùng chaéc chaén tín thoï. Ñöôïc löïc nhö vaäy, giaû söû noùi doái ngöôøi coøn tin theo, huoáng gì noùi thaät? Nhö kinh noùi: Ta tuy bieát thaät töôùng caùc phaùp Ta coù theå vaøo Nieát-baøn, nhöng vì chuùng sinh neân Ta tu Thí Ba-la-maät... nhö trong kinh noùi roäng, cho ñeán khoâng theå ñem vieäc gì khaùc ñoä sinh. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu caùc Ba-la-maät roát raùo khoâng, khoâng coù sai khaùc, côù sao Baùt-nhaõ laïi toái toân ñoái vôùi caùc Ba-la-maät? Phaät höùa khaû lôøi Tu-boà-ñeà: Trong roát raùo khoâng, caùc Ba-la-maät thaät khoâng coù sai bieät; neáu khoâng coù Baùt-nhaõ thì ai bieát ñöôïc caùc Ba-la-maät roát raùo khoâng, khoâng coù phaân bieät? Neáu khoâng coù Baùt-nhaõ thì naêm phaùp kia laøm sao ñöôïc goïi laø Ba-la-maät? Naêm Ba-la-maät khi chöa vaøo Baùt-nhaõ thì coù sai khaùc, khi ñaõ vaøo Baùt-nhaõ thì khoâng coù sai khaùc. Nhö caùc vaät coù maøu saéc khaùc nhau, nhöng khi ñeán nuùi Tu-di thì cuøng bieán thaønh moät maøu; khoâng ñöôïc noùi maøu cuûa caùc vaät ñeàu ñoàng, côù sao chæ goïi rieâng nuùi Tu-di laø lôùn. Thí Ba-la-maät... cuõng nhö vaäy, tuy khoâng coù sai khaùc, nhöng ñeàu vì söùc Baùt-nhaõ neân khoâng ñöôïc noùi, côù sao

chæ xöng Baùt-nhaõ laø lôùn? Tu-boà-ñeà tuy mong ñöôïc Phaät giaûi thích maø coøn chöa hieåu roõ, laïi ñem vieäc khaùc ñeå hoûi Phaät: Neáu ôû trong thaät nghóa khoâng coù sai khaùc, thì laøm sao Baùt-nhaõ laïi toái thöôïng ñoái vôùi naêm Ba-la-maät? Tröôùc kia noùi chöa ñöôïc Thaùnh ñaïo khoâng, nay noùi ñöôïc Thaùnh ñaïo khoâng, theá neân noùi laø ñeä nhaát thaät nghóa. Thaùnh ñaïo ñeä nhaát thaät nghóa laø raát ñaùng tin, trong aáy cuõng khoâng coù sai khaùc. Phaät höùa khaû noùi raèng: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy! Ta phaân bieät noùi saùu Ba-la-maät ñeàu laø vì theá tuïc maø noùi. Vì sao? Ñoái ngöôøi ñôøi khoâng theå chæ vì hoï noùi thaät töôùng caùc phaùp. Hoï nghe roài meâ muoäi neân sinh nghi hoái. Do theá, laáy ñeä nhaát nghóa laøm taâm vaø duøng ngoân ngöõ theá tuïc ñeå noùi; vì vaäy phaân bieät caùc Ba-la-maät giaùo hoùa chuùng sinh. Chuùng sinh thaät khoâng coù phaùp, ñeàu laø khoâng, khoâng sinh, khoâng dieät, khoâng thoaùi khoâng khôûi; saéc cuõng nhö vaäy. Theá neân Baùt-nhaõ Ba-la-maät tuy khoâng maø coù theå chæ baøy nhöõng vieäc nhö vaäy; thí nhö ngoïc nöõ baùu laø ñeä nhaát toái thöôïng, toái dieäu giöõa chuùng nöõ nhaân. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Phaät coù yù gì maø thöôøng noùi Baùt-nhaõ toái thöôïng, khi nghe Tu-boà-ñeà moãi moãi noùi Baùt-nhaõ vaø naêm Ba-la-maät khoâng coù sai khaùc, Phaät cuõng höùa khaû roài laïi noùi Baùt-nhaõ laø toái thöôïng? Phaät daïy: Baùt-nhaõ thuû hoä heát thaûy thieän phaùp ñöa ñeán truù trong Nhaát thieát trí. Heát thaûy phaùp tuy khoâng nhöng neáu khoâng coù Baùt-nhaõ thì heát thaûy thieän phaùp ñeàu khoâng theå ñaùt ñeán Nhaát thieát trí. Thieän phaùp laø naêm Ba-la-maät, ba möôi baûy phaåm trôï ñaïo, ñaïi töø ñaïi bi, caùc phaùp cuûa Boà-taùt... Hoûi: Neáu tu caùc phaùp laønh cuõng coù theå ñeán Nhaát thieát trí, côù gì chæ noùi nhôø Baùt-nhaõ môùi ñöôïc ñeán? Ñaùp: Tuy caùc thieäp phaùp hoøa hôïp laïi coù theå phaù phieàn naõo, ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, nhöng

Baùt-nhaõ ôû trong aáy coù coâng söùc lôùn; thí nhö ñaïi quaân ñaùnh ñòch maø chuû töôùng ñöôïc coâng danh. Laïi coù ngöôøi noùi: Caùc thieän phaùp khoâng coù ñöôïc Baùt-nhaõ thì khoâng ñeán ñöôïc Nhaát thieát trí. Baùt-nhaõ khoâng coù ñöôïc caùc thieän phaùp thì chæ coù theå ñeán Nhaát thieát trí. Nhö Kinh noùi: ÔÛ nöôùc Phaät Sö töû Loâi aâm coù caây baùu trang nghieâm, thöôøng tuoân ra voâ löôïng phaùp aâm noùi veà heát thaûy phaùp roát raùo khoâng, khoâng sinh khoâng dieät; nhaân daân nöôùc aáy sinh ra lieàn nghe phaùp aâm aáy, neân khoâng khôûi taâm aùc, ñöôïc voâ sinh phaùp nhaãn. Ngöôøi nhö vaäy thì ñaâu coù caùc coâng ñöùc boá thí, trì giôùi...! Cuõng coù ngöôøi cuoàng, ngöôøi say theo Phaät nghe Töù ñeá töùc thôøi ñöôïc ñaïo. Nhöõng ngöôøi khoâng coù trí tueä tu caùc phaùp khaùc nhö vaäy cuõng ñaéc ñaïo, khoâng coù leõ aáy. Tu-boà-ñeà hoûi Phaät: Baùt-nhaõ roát raùo khoâng, khoâng laáy phaùp thaùnh, khoâng boû phaùp phaøm phu, côù sao Phaät noùi Baùt-nhaõ aáy coù theå ñöa ñeán truù

trong Nhaát thieát trí? Phaät höùa khaû lôøi aáy vaø noùi: Ñuùng vaäy, ñuùng vaäy! Baùt-nhaõ aáy khoâng laáy, khoâng boû; tuy noùi laáy Nhaát thieát trí, nhöng vì khoâng chaáp thuû phaùp neân laáy; nghóa truù cuõng nhö vaäy. Trong ñaây Phaät töï noùi nhaân duyeân: Heát thaûy phaùp khoâng coù töôùng chaáp thuû. Heát thaûy phaùp laø saéc cho ñeán Boà ñeà; phaùp aáy hö doái, töø nhaân duyeân sinh, khoâng coù töï tính cho neân khoâng laáy; khoâng laáy neân khoâng boû, do khoâng coù öùc nieäm thuû töôùng. Tu-boà-ñeà thöa: Neáu khoâng öùc nieäm saéc, laøm sao taêng tröôûng caên laønh? Caên laønh khoâng taêng tröôûng, laøm sao ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc? Phaät ñaùp: Neáu Boà-taùt dieät ñöôïc öùc nieäm ñoái vôùi heát thaûy phaùp, töùc laø khoâng, voâ töôùng, voâ taùc giaûi thoaùt; giaûi thoaùt töùc laø thaät töôùng caùc phaùp. Tuy coù caên laønh maø vì taâm chaáp thuû töôùng ñieân ñaûo neân khoâng taêng tröôûng; thí nhö gieo luùa, luùa maï tuy toát, song vì coû raùc nhieàu neân khoâng theå taêng tröôûng. Trong ñaây noùi nhaân duyeân: Vì chuùng sinh öùc nieäm neân sinh vaøo choã thieän, baát thieän trong ba coõi; neáu khoâng coù öùc nieäm thì khoâng ñaém tröôùc; khoâng ñaém tröôùc thì khoâng sinh. Tu-boà-ñeà theo Phaät, theo Phaät nghe xong, suy nghó, truø löôïng phaùp aáy roát raùo khoâng, khoâng coù gì cuûa chính noù; neáu haønh phaùp aáy, cuõng coù theå khoâng coù ñöôïc gì, khoâng coù choã truù. Vì sao? Vì nhaân quaû gioáng nhau; theá neân hoûi Phaät: Boà-taùt nghó raèng tu Baùt-nhaõ truù choã naøo, ñöôïc caùi gí? Phaät ñaùp: Khoâng truù trong heát thaûy phaùp cho ñeán trong khoâng truù cuõng khoâng truù; khoâng thuû töôùng neân khoâng ñaém tröôùc; khoâng ñaém tröôùc neân khoâng truù. Trong ñaây Phaät töï noùi nhaân duyeân: Boà-taùt khoâng thaáy phaùp coù theå chaáp tröôùc, coù theå truù; khoâng thaáy ngöôøi chaáp tröôùc, ngöôøi truù. Trong ñaây vì phaùp khoù phaù neân chæ noùi khoâng chaáp tröôùc phaùp, khoâng truù phaùp, maø khoâng noùi ngöôøi truù, ngöôøi chaáp tröôùc. Naøy Tu-boà-ñeà! Neáu Boà-taùt truù nôi chuùng sinh khoâng, phaùp khoâng aáy nghó raèng: “Ta tu ñöôïc nhö vaäy” laø loãi, laø lìa. Vì sao? Vì Baùt-nhaõ Ba- la-maät laø khoâng chaáp tröôùc töôùng, maø Boà-taùt aáy ñem taâm chaáp ngaõ, beân ngoaøi

tröôùc khoâng, beân trong tröôùc ngaõ, khoâng nhö thaät tu Baùt-nhaõ, neân noùi xa lìa Baùt-nhaõ. Vì sao? Vì Baùt-nhaõ Ba-la-maät laø khoâng tröôùc töôùng, vì töï tính Khoâng coù vaäy. ÔÛ treân, vì chaáp khoâng neân maát, nay vì phaù khoâng neân ñöôïc Baùt-nhaõ, nhöng laïi chaáp tröôùc Baùt-nhaõ khoâng coù töï tính, neân loãi; vì loãi neân khoâng ñöôïc thoï kyù. Neáu nghó raèng, truù trong Baùt-nhaõ coù theå sinh Thí Ba-la-maät... cuõng laïi nhö vaäy. Hoûi: Nhaân duyeân caû hai ñeàu bò loãi nhö treân noùi, coù theå ñöôïc; coøn ñaây côù gì bò loãi?

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 82 444

Ñaùp: Caû hai ñeàu bò loãi treân vì chaáp tröôùc khoâng, chaáp tröôùc voâ töï tính, laïi khoâng theå tu Thí Ba-la-maät... maø sinh taø kieán, neân nghó raèng: Neáu phaùp hoaøn toaøn khoâng thì tu haønh caùi gì? Ngöôøi aáy vì chaúng chaáp tröôùc khoâng, chaúng chaáp tröôùc voâ tính neân tu haønh Thí Ba-la-maät... nghó raèng: Coù theå khoâng chaáp tröôùc khoâng, khoâng chaáp tröôùc voâ tính maø tu coâng ñöùc aáy, aáy laø chaân ñaïo, cuõng laø bò loãi, vì taâm kia coøn coù choã hy voïng. Neáu maát Baùt-nhaõ thì khoâng theå tu Thí Ba-la-maät cho ñeán taâm ñaïi bi. Vì sao? Vì Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc laø phaùp chaân thaät: Baùt- nhaõ Ba-la-maät töông tôï phaùp aáy, caùc thieän phaùp boá thí... khoâng töông tôï, vì coøn chaáp thuû töôùng. Neáu Boà-taùt töï öùc töôûng phaân bieät heát thaûy phaùp töôùng khoâng theå chaáp thuû, thì chö Phaät bieát ngöôøi aáy ñaõ ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Töôùng khoâng chaáp thuû laø roát raùo khoâng, khoâng theå chaáp thuû, vì caùc töôùng dieät, cuõng vì khai thò, dieãn noùi cho ngöôøi khaùc neân maát Baùt-nhaõ. Ngöôøi aáy vì taâm caàu khoâng, neân loãi; caàu voâ tính cuõng loãi: Ta laø ngöôøi phaøm phu sinh töû, caùc phieàn naõo chöa saïch, laøm sao ñaït ñöôïc? Chæ theo lôøi Phaät daïy, töï mình khoâng phaân bieät maø ñònh taâm, vì ngöôøi khaùc noùi, khoâng chaáp thuû heát thaûy töôùng laø thaät phaùp. Moãi moãi nhaân duyeân ñem vieäc aáy khai thò, giaùo hoùa, aáy cuõng laø loãi. Vì sao? Vì chö Phaät ñoái vôùi caùc phaùp khoâng coù sôû ñaéc, nghóa khoâng coù gì chaáp thuû cuõng nhö vaäy. Phaùp khoâng theå thuû töôùng, cho ñeán danh töø giaû coøn khoâng theå noùi, huoáng gì phaùp coù sôû ñaéc? Caùc phaùp töôùng tòch dieät, khoâng coù hyù luaän, heát thaûy ñöôøng ngoân ngöõ döùt baët. Tu-boà-ñeà nghó raèng: Neáu “khoâng” coù loãi thì trong “khoâng khoâng” cuõng coù loãi? Trong phaùp khoâng chaáp thuû cuõng coù loãi, nhöng khoâng theå khoâng coù ñaïo? Neân nay hoûi Phaät: laøm sao tu haønh khoâng coù loãi laàm aáy? Phaät ñaùp: Neáu Boà-taùt bieát caùc phaùp roát raùo khoâng, khoâng coù gì cuûa chính noù, khoâng theå chaáp thuû, phaùp aáy khoâng theå bieát ñöôïc; tu haønh nhö vaäy thì khoâng loãi. Boà-taùt neáu chaáp tröôùc roát raùo khoâng, chaáp tröôùc voâ tính, chaáp tröôùc ñaïo tu haønh thì Phaät noùi, caû ba ñeàu coù loãi. Boà-taùt nghe xong thì boû taâm chaáp tröôùc, nay coøn chaáp tröôùc sôû haønh cuûa Phaät, chöa boû: Nhö sôû haønh cuûa Phaät chaéc chaén laø chaân ñaïo, ta chæ theo Phaät tu haønh, heát thaûy phaùp khoâng coù gì cuûa chính noù, khoâng chaáp thuû töôùng. Theá neân laø loãi. Nay coù theå nhö phaùp sôû ñaéc trong taâm Phaät, phaùp töôùng nhö vaäy Phaät cuõng khoâng coù taâm sôû ñaéc, vì khoâng coù sôû ñaéc neân khoâng tham quyù Phaät, khoâng khinh heøn keû

khaùc. Taâm kia bình ñaúng ñoái vôùi heát thaûy chuùng sinh. Ñaây laïi hoûi: Baùt-nhaõ thanh tònh nhö vaäy, khoâng coù loãi laàm, lìa töï töôùng, khoâng chaáp tröôùc, khoâng lìa töï töôùng töùc coù chaáp tröôùc. Neáu lìa töï

töôùng, laøm sao coù theå tu haønh? Phaät ñaùp: Neáu Boà-taùt ñoái vôùi caùc phaùp, chaúng sinh thì ñoù goïi laø tu Baùt-nhaõ. Boà-taùt aáy khoâng noùi saéc hoaëc thöôøng hoaëc voâ thöôøng; khoâng noùi saéc aáy laø saéc gì, saéc aáy laø saéc phaù, saéc gì phaù ngöôøi. Saéc cho ñeán Nhaát thieát chuûng cuõng nhö vaäy. Neáu phaùp roát raùo khoâng, nhö vaäy truy tìm khoâng theå ñöôïc; aáy laø khoâng theå sinh. Vì sao? Vì phaùp coù töï tính Khoâng theå sinh phaùp coù töï tính; phaùp khoâng coù töï tính Khoâng theå sinh phaùp khoâng coù töï tính. Phaù caùc ñieân ñaûo ñöôïc nghò luaän chaân thaät nhö vaäy laø ñeàu do söùc Baùt-nhaõ Ba-la-maät; caùc Ba-la-maät khaùc ñi theo; thí nhö Chuyeån luaân Thaùnh vöông ñeán ñaâu, boán binh chuûng theo naáy. Do phöôùc cuûa Thaùnh vöông neân boán binh chuûng ñeàu coù theå bay; do söùc Baùt- nhaõ neân caùc phaùp ñeàu laø thaät tính, ñoàng ñeán Phaät ñaïo. Laïi nöõa, thí nhö kheùo ñieàu khieån xe boán ngöïa khoâng ñi sai ñöôøng. Ngöïa tuy coù söùc keùo xe, neáu khoâng coù ngöôøi ñieàu khieån thì khoâng theå ñeán ñöôïc. Boá thí... tuy coù coâng ñöùc quaû baùo, neâu khoâng coù Baùt-nhaõ ñieàu khieån thì khoâng theå ñeán Phaät ñaïo. Moãi moãi thí duï nhö vaäy, naêm Ba-la- maät vaøo trong Baùt-nhaõ Ba-la-maät, tuy khoâng coù sai bieät nhöng vì vieäc aáy maø Baùt-nhaõ laø toái toân toái dieäu. Tu-boà-ñeà nghe Phaät moãi moãi nhaân duyeân noùi Baùt-nhaõ toái ñaïi, laïi nghe noùi khoâng tu haønh laø tu haønh Baùt-nhaõ, theá neân hoûi Phaät: Theá naøo laø Boà-taùt ñaïo, theá naøo chaúng phaûi Boà-taùt ñaïo? Phaät ñaùp: Nhò thöøa chaúng phaûi Boà-taùt ñaïo, tuy coù keû phaøm phu vaø caùc phieàn naõo, chaúng phaûi Boà- taùt ñaïo, vì thoâ neân khoâng noùi; coøn haøng Nhò thöøa ñoàng tu haønh Khoâng, ñoàng caàu Nieát-baøn neân noùi laø chaúng phaûi Boà-taùt ñaïo. Vieäc thoâ, ngöôøi ta khoâng nghi; vieäc teá ngöôøi ta nghi. Nhaát thieát trí laø Boà-taùt ñaïo, aáy laø trong nhaân noùi quaû. Tu-boà-ñeà hoan hyû taùn thaùn Baùt-nhaõ raèng: Baùt-nhaõ Ba-la- maät vì vieäc lôùn neân sinh khôûi, nhö trong Kinh noùi roäng, cho ñeán vì caùc phaùp thöôøng truù. Tu-boà-ñeà gaïn hoûi: Neáu Baùt-nhaõ khoâng sinh khoâng dieät, thì laøm sao tu boá thí, trì giôùi...? Phaät ñaùp: Vì Baùt-nhaõ khoâng sinh khoâng dieät töùc laø roát raùo khoâng; vì roát raùo khoâng neân khoâng trôû ngaïi tu saùu Ba-la-maät. Boà-taùt nghe moãi moãi nhaân duyeân taùn thaùn Nhaát thieát trí neân vì Nhaát thieát trí maø tu phaùp boá thí; vì ñoä chuùng sinh neân hoài höôùng ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Coâng ñöùc cuûa saùu Ba-la-maät aáy an laäp trong thaät töôùng caùc phaùp maø hoài höôùng ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Nhö vaäy, Boà-taùt ñaày ñuû saùu Ba-la-maät vaø caùc coâng ñöùc töø bi, khoâng ñieân ñaûo, coù thieän caên chính haïnh.

Tu-boà-ñeà hoûi: Boà-taùt neân laøm sao taäp haønh saùu Ba-la-maät? Phaät ñaùp: Boà-taùt quaùn saéc phaùp... khoâng hôïp khoâng taùn. Saéc phaùp... do phieàn naõo ñieân ñaûo hoøa hôïp neân hôïp, do chính trí quaùn saùt neân taùn; Boà-taùt do lôïi trí quaùn saùt saâu xa thì khoâng coù phaùp hôïp, coøn phieàn naõo ñieân ñaûo hö doái neân chaúng phaûi hôïp; nhö ôû tröôùc phaù oâ nhieãm vaø ngöôøi oâ nhieãm ñaõ noùi roõ. Theá neân Boà-taùt bieát caùc phaùp voán khoâng hôïp neân cuõng khoâng taùn, thì khoâng sinh taâm cao ngaïo. Laïi nöõa, Boà-taùt khoâng neân nghó raøng: Ta do trí tueä chaân thaät laøm cho saéc phaùp... thanh tònh maø an truù trong ñoù. Vì sao? Vì saéc phaùp... khoâng coù choã truù; nhö ñaát truù nôi nöôùc, nöôùc truù nôi gioù, gioù truù nôi khoâng, khoâng khoâng coù choã truù; vì voán khoâng coù choã truù neân heát thaûy ñeàu khoâng truù. Boà-taùt neân nhö vaäy truù trong phaùp khoâng truù maø ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Trong kinh naøy noùi thí duï: Haït gioáng laø Baùt-nhaõ Ba-la-maät, quaû laø Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc haõy neân gieo haït gioáng Baùt-nhaõ. Ngöôøi laø haønh giaû, nöôùc laø naêm Ba-la-maät; nhö ngöôøi khi töôùi taåm caây, tuy chöa thaáy quaû nhöng thì tieát ñeán thì seõ ñöôïc; thì tieát hoøa hôïp laø ñaày ñuû caùc phaùp. Nhö trong kinh Taùn thaùn Baùt-nhaõ: Neáu Boà-taùt muoán khoâng laøm theo keû khaùc thì neân hieåu ñöôïc thaät töôùng caùc phaùp; neáu ngöôøi coù taø kieán ñi ñeán phaù hoaïi, thì giaùc tænh maø khoâng theo hoï; neáu muoán nghieâm tònh coõi Phaät, ngoài ñaïo traøng, Chuyeån phaùp luaân, haõy neân hoïc Baùt-nhaõ. Tu-boà-ñeà hoûi Phaät: Nhö lôøi Phaät daïy: Boà-taùt neân hoïc Baùt-nhaõ? Phaät daïy: Ta daïy khieán hoïc Baùt-nhaõ. Tu-boà-ñeà nghó raèng: Heát thaûy phaùp töôùng bình ñaúng, côù gì chæ daïy hoïc Baùt-nhaõ? Phaät ñaùp: Hoïc Baùt-nhaõ aáy, ñoái vôùi heát thaûy phaùp ñöôïc töï taïi, neân Ta daïy hoïc Baùt-nhaõ. Baùt-nhaõ laø toái ñaïi ñoái vôùi heát thaûy phaùp; nhö Phaät laø toái toân giöõa heát thaûy chuùng sinh. Laïi nhö muoân soâng, bieån caû laø lôùn. Laïi nhö trong kinh naøy noùi ví duï ngöôøi baén cung. Neáu Boà-taùt coù theå thöïc haønh Baùt-nhaõ töï taïi, ñoái vôùi caùc phaùp nhö vaäy thôøi ma hoaëc ma daân khoâng theå hôn ñöôïc, huoáng gì ngöôøi taêng thöôïng maïn vaø ngöôøi taø kieán? Boà-taùt aáy ñöôïc möôøi phöông chö Phaät hoä nieäm. Trong kinh ñaây, Phaät noùi: Neáu Boà- taùt tu saùu Ba-la-maät, cuõng khoâng theå quaùn saùu Ba-la-maät roát raùo khoâng; ngöôøi nhö vaäy coù coâng phu lôùn, neân ñöôïc chö Phaät hoä nieäm. Thí nhö duõng só vaøo traän phaù giaëc maø khoâng bò thöông, ñöôïc vua hoä nieäm; Boà-taùt cuõng nhö vaäy, phaù giaëc phieàn naõo, ñaày ñuû saùu Ba-la-maät maø khoâng ñaém tröôùc saùu Ba-la-maät thì ñöôïc Phaät hoä nieäm; khoâng chaáp thuû thoï, töôûng, haønh, thöùc cuûa Boà-taùt aáy, neân hoä nieäm, vì sao? Vì saéc, thoï, töôøng, haønh,

thöùc laø phaùp hö doái, khoâng thaät; chö Phaät, quaùn thaân Boà-taùt aáy ñuùng nhö thaät töôùng neân hoä nieäm. Tu-boà-ñeà hoan hyû thöa: Boà-taùt hoïc nhieàu, cuõng hoïc phaùp theá tuïc, cuõng hoïc ñaïo, cuõng hoïc Ba-la-maät, cuõng hoïc roát raùo khoâng, cuõng hoïc khôûi, cuõng hoïc dieät. Phaøm phu thì hoïc khôûi, khoâng theå hoïc dieät; Thanh-vaên hoïc dieät, khoâng theå hoïc khôûi; coøn Boà-taùt cuõng

hoïc khôûi, cuõng hoïc dieät; theá neân noùi coù nhieàu sôû hoïc. Phaùp khôûi dieät aáy nhö huyeãn, nhö moäng, roát raùo khoâng, neân thaät khoâng coù hoïc gì. Phaät höùa khaû lôøi aáy, töï noùi nhaân duyeân: Sôû hoïc cuûa Boà-taùt ñeàu khoâng coù sôû ñaéc. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Phaät noùi phaùp hoaëc löôïc hoaëc roäng, Boà-taùt neân hoïc; vì sao laïi noùi sôû hoïc ñeàu khoâng coù sôû ñaéc? YÙ Tu-boà-ñeà laø: Nhö Phaät noùi taùm vaïn boán ngaøn phaùp tu, möôøi hai boä loaïi kinh hoaëc roäng hoaëc löôïc, laø phaùp sôû hoïc cuûa ba thöøa. Trong ñaây noùi Boà-taùt muoán ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc neân hoïc saùu Ba-la-maät hoaëc löôïc hoaëc roäng. Hoïc laø neân thoï trì, thaân caän phaùp aáy; ñoïc tuïng, suy nghó, quaùn saùt ñuùng, cho ñeán vaøo voâ töôùng tam-muoäi, taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh. Boà-taùt hoïc ñöôïc nhö vaäy thì bieát ñöôïc töôùng roäng, töôùng löôïc cuûa caùc phaùp. Roäng laø töø taùm vaïn boán ngaøn phaùp tu cho ñeán voâ löôïng thaät phaùp; löôïc laø cho ñeán tieåu phaåm kinh, moät phaåm trong tieåu phaåm kinh, moät ñoaïn trong moät phaåm. Laïi nöõa, löôïc laø bieát caùc phaùp heát thaûy khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, voâ sinh, voâ dieät; roäng laø caùc phaùp phaân bieät moãi moãi töôùng nhö trong phaåm Thieän tri thöùc ôû sau seõ noùi. Tu-boà-ñeà hoûi: Laøm sao Boà-taùt bieát ñöôïc töôùng löôïc, töôùng roäng cuûa heát thaûy caùc phaùp? Phaät ñaùp: Neáu bieát ñöôïc caùc phaùp nhö, nhö töôùng; nghóa laø khoâng sinh, khoâng dieät, khoâng truï dò. Hoûi: Neáu nhö laø töôùng moät, töôùng voâ sinh thì laøm sao Boà-taùt vì bieát nhö aáy neân bieát töôùng chung, töôùng rieâng cuûa caùc phaùp: Töôùng chung töùc laø töôùng löôïc, töôùng rieâng töùc laø töôùng roäng? Ñaùp: Nhö laø thaät töôùng cuûa phaùp thöôøng truù khoâng hoaïi, khoâng theo caùc loái quaùn saùt. Boà-taùt ñöôïc “nhö” aáy töùc laø phaù caùc ñieân ñaûo voâ minh taø kieán; ngöôøi aáy vì ñöôïc thaät phaùp neân bieát roõ raøng töôùng chung, töôùng rieâng cuûa heát thaûy phaùp theá gian. Haøng phaøm phu con maét tueä coù beänh, vì voâ minh ñieân ñaûo che laáp neân khoâng theå bieát nhö thaät. Hoûi: Töôùng thaät phaùp laø khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, caùc trí baët döùt, laøm sao noùi ñöôïc töôùng nhö thaät? Bieát roõ raøng töôùng chung, töôùng rieâng cuûa caùc phaùp? Ñaùp: Tröôùc ta ñaõ ñaùp maø oâng ñoái vôùi “nhö” coøn thuû töôùng neân laïi

vaán naïn. Neáu oâng bieát “nhö” thì khoâng neân vaán naïn. Nhö aáy roát raùo voâ töôùng neân khoâng ngaên ngaïi bieát töôùng chung, töôùng rieâng caùc phaùp, vì con maét trí tueä roõ raøng. Laïi nöõa, thí nhö ngöôøi tuoåi ñaõ lôùn môùi bieát vieäc laøm cuûa mình khi nhoû ñeàu laø ngu si, ñaùng cöôøi. Boà-taùt cuõng nhö vaäy, töø trong thaät töôùng caùc phaùp khôûi leân roài trôû laïi, ñoái vôùi saùu caên theo quaû baùo ñieân ñaûo, nghó ñeán caùi vui tòch dieät giaûi thoaùt môùi bieát nhöõng ñieàu öa ñaém cuûa saùu caên theá gian ñeàu laø hö doái, ñaùng boû; aáy goïi laø töôùng chung. ÔÛ trong ñoù phaân bieät baát tònh coù thöôïng, trung, haï; phaân bieät voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ cuõng nhö vaäy, cho ñeán taùm vaïn boán ngaøn sai laàm. Laïi nöõa, bieát nhö nhö, phaùp tính, thaät teá neân cuõng bieát töôùng chung, töôùng rieâng cuûa caùc phaùp. Nghóa sai khaùc giöõa nhö nhö, phaùp tính, thaät teá

nhö trong phaåm ñaàu ñaõ noùi. ÔÛ ñaây Phaät noùi chaúng phaûi bieân teá laø thaät teá. Chaúng phaûi bieân teá laø khoâng coù töôùng coù theå chaáp thuû, khoâng coù phaùp nhaát ñònh coù theå chaáp tröôùc, vì ñöôïc phaùp tính neân bieát möôøi taùm tính cuûa saéc... ñeàu laø phaùp tính. Töôùng cuûa phaùp tính laø Phaät noùi khoâng phaân, khoâng chaúng phaân. Khoâng phaân laø khoâng theå chæ baøy caùi kia, caùi naøy, khoâng coù phaân bieät; khoâng coù töôùng, khoâng coù löôïng; khoâng chaúng phaân laø khoâng chaáp tröôùc voâ töôùng aáy; voâ löôïng laø phaù töôùng löôïng, phaùp tính vì hai vieäc ngaên ngaïi neân khoâng thaáy: Moät laø khoâng thaáy coù töôùng coù löôïng; hai laø thaáy khoâng töôùng khoâng löôïng. Coù töôùng coù löôïng laø thoâ; khoâng töôùng khoâng löôïng laø teá. Theá neân noùi, töôùng cuûa phaùp tính Khoâng phaân, khoâng chaúng phaân. Boà-taùt vaøo ba moân giaûi thoaùt, truù trong ba thaät phaùp laø nhö nhö, phaùp tính, thaät teá thì coù theå truø löôïng, bieát töôùng chung, töôùng rieâng cuûa caùc phaùp. Tu-boà-ñeà nghe Phaät ñaùp xong, laïi muoán hoûi Phaät veà caùc phöông dieän khaùc cuûa voâ löôïng Phaät phaùp. Phaät ñaùp: Bieát heát thaûy phaùp khoâng hôïp khoâng taùn thì bieát töôùng chung, töôùng rieâng cuûa caùc phaùp. Hoûi: Maét thaáy hai ngoùn tay coù hôïp coù taùn, vì sao noùi khoâng hôïp khoâng taùn? Ñaùp: Tröôùc ta ñaõ noùi, caùi thaáy cuûa maét thòt vôùi traâu deâ thaáy khoâng khaùc nhau, khoâng ñaùng tin. Laïi nöõa, ba ñoát da boïc thòt goïi laø ngoùn tay; ngoùn tay khoâng coù phaùp nhaát ñònh. Laïi, giaû söû coù ngoùn tay cuõng khoâng theå hôïp heát, chæ hôïp moät phaàn, coøn nhieàu phaàn khaùc khoâng hôïp; vì nhieàu phaàn khoâng hôïp neân khoâng ñöôïc noùi ngoùn tay hôïp. Hoûi: Moät ít phaàn hôïp neân goïi laø hôïp? Ñaùp: Moät ít phaàn thì khoâng goïi laø ngoùn tay, laøm sao noùi ngoùn tay hôïp? Neáu nhieàu phaàn khoâng hôïp thì khoâng goïi laø khoâng hôïp, côù gì vì moät

ít maø laïi goïi laø hôïp? Theá neân khoâng ñöôïc noùi hai ngoùn tay hôïp. Laïi nöõa, ngoùn tay vôùi töøng phaàn khoâng khaùc, khoâng moät, töùc laø khoâng coù ngoùn tay; khoâng coù ngoùn tay neân khoâng hôïp. ÔÛ trong moân phaù moät, khaùc, thì hoaøn toaøn khoâng coù hôïp, nhö Phaät noùi trong ñaây: Heát thaûy phaùp, töï tính Khoâng coù; töï tính Khoâng coù neân töùc laø khoâng coù phaùp; khoâng coù phaùp thì laøm sao coù hôïp, coù taùn? Tu-boà-ñeà nghe Phaät noùi nhö nhö, phaùp tính, thaät teá khoâng hôïp khoâng taùn; bieát töôùng löôïc, töôùng roäng, theá neân Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! AÁy goïi laø toùm thaâu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Toùm thaâu laø con ñöôøng an oån neân caùc Boà-taùt neân hoïc.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.